

Allsherjarnefnd Alþingis
B.t. Helgu Þórisdóttur nefndarritara

Reykjavík, hinn 23. desember 2002

Efni: Umsögn BHM um frumvarp til laga um breyting á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 (353. mál)

I

Vísað er til bréfs yðar, dags. 27. nóvember 2002, varðandi umsögn um 353. mál, frumvarp til laga um frumvarp til laga um breyting á almennum hegningarlögum nr. 19/1940.

Beðist er velvirðingar á því að ekki tókst að veita umsögn á þeim fresti sem veittur var.

II

Eftirfarandi er umsögn Bandalags háskólamanna (BHM) um þingmálið.

BHM leggur til að samþykkt frumvarpsins verði frestað í því skyni að skipuð verði í millitíðinni nefnd heildarsamtaka launafólks og Samtaka atvinnulífsins og fulltrúa stjórnvalda til þess að meta heildstætt út frá þjóðfélagslegum sjónarmiðum (og ekki aðeins refsiréttarlegum samræmingarsjónarmiðum) að hvaða marki misbeiting opinbers valds hefur sérstöðu umfram aðra misbeitingu þjóðfélagsvalds. Lagt verði mat á það hvort ástæða er til þess að setja í sama kafla almennra hegningarlaga ákvæði um refsinaemi annarrar tegundar spillingar en opinberrar, sbr. þá þróun sem vaxið hefur fiskur um hrygg undanfarin ár að draga úr mun á réttarstöðu opinberra starfsmanna og annarra.

Að öðru leyti telur BHM frumvarpið til bóta – ekki síst í ljósi þess að meginregla 23. gr. laga nr. 70/1996 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins um 5 ára tímabundna skipun embættismanna er til þess fallin að auðvelda pólitíska misbeitingu valds.

Að gefnu tilefni er einnig rétt að vekja athygli á tilteknu vandamáli sem felst í því að brot gegn auglýsingaskyldu 7. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins virðist ekki geta haft refsiréttarlegar afleiðingar nema eftir atvikum – ef sannast – samkvæmt 139. og 141. gr. almennra hegningarlaga enda eru ekki almenn refsiakvæði í umræddum sérlögum. Ekkert lát virðist vera á brotum á auglýsingaskyldu enda virðast þau engin önnur réttaráhrif geta haft.

III

Um einstök ákvæði frumvarpsins er eftirfarandi að segja.

Um 1. gr.

Vakin skal athygli á því að ýmis tilvik undanfarin ár um ólögmetta heimtu þjónustugjalda, sem komið hafa til kasta umboðsmanns Alþingis og Alþingis sjálfs,

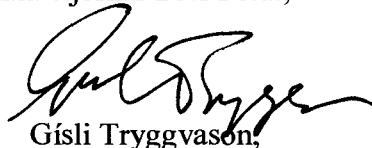
hefðu væntanlega verið refsiverð ef þessi breyting hefði þá verið komin til. Sama gildir um nýleg tilefni, svo sem verðlagningu opinberra upplýsinga eins og fjallað er um í vefriti fjármálaráðuneytisins frá 19. desember sl. en þar virðist staðfest að ýmis gjaldtaka, t.d. af hálfu Hagstofu Íslands, hefur ekki lagastoð. Varla getur verið ætlunin að opinberir starfsmenn gerist sekir um refsivert brot í starfi hlíti þeir fyrir mælum stjórnenda um innheimtu þjónustugjalda sem ekki hafa (skýra) lagastoð eða láti hjá líða að kanna lagastoð að eigin frumkvæði eða jafnvel að fenginni ábendingu borgaranna. Af þessu tilefni er lagt til að tryggt verði að ólögmaet innheimta þjónustugjalda af hálfu opinberra aðila leiði ekki til refsíabyrgðar hjá starfsmönnum þeirra, t.d. með því að áréttta (a.m.k. í greinargerð með nýju frumvarpi eða í nefndarálit) að orðin „eða öðrum til ávinnings“ feli ekki í sér hinn opinbera aðila sjálfan heldur einungis ávinning starfsmanni sjálfum eða öðrum óviðkomandi til handa. Til frekari stuðnings þessu sjónarmiði skal bent á að skv. 23. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993 ber (opinber) starfsmaður nánast aldrei bótaábyrgð á gjörðum sínum.

Um 6. gr.

Í því skyni að sá tilgangur frumvarpsins að skýra og afmarka hugtakið „opinber starfsmaður“ náist er lagt til að á eftir orðunum „vegna stöðu sinnar“ komi orðin „hjá opinberum aðila“ eða þvíumlíku orðalagi. Með því væri bætt við hinum formlega þætti skilgreiningarinnar sem vantar í frumvarpið en er að finna í fyrirmyndinni í skýrslu nefndar forsætisráðherra um könnun á starfsskilyrðum stjórnvalda og eftirlit með starfsemi þeirra og viðurlög við réttarbrotum í stjórnsýslunni („þeir opinberu starfsmenn“) og í athugasemdum með 6. gr. í greinargerð með frumvarpinu. Að öðrum kosti gæti t.a.m. fallið undir hina rúmu skilgreiningu á opinberum starfsmönnum skv. 6. gr. frumvarpsins starfsmaður hagsmunasamtaka „sem vegna stöðu sinnar [...] getur [...] haft áhrif á ráðstöfun opinberra hagsmuna.“ Undirritaður hefur t.a.m. það hlutverk!

Af sömu ástæðu er lagt til að upp í (nýtt) frumvarp af þessu tagi verði tekin breyting á 136. gr. almennra hegningarlaga þannig að í stað orðanna „Opinber starfsmaður“ komi orðalag á borð við „Opinber sýslunarmaður“ eða annað orðalag, almenningi tamara, sem sé til þess fallið að aðgreina þagnarskylda einstaklinga frá hinum þrengri hóp sem fellur undir 6. gr. frumvarpsins (141. gr. a í almennum hegningarlögum) um opinbera starfsmenn.

Virðingarfyllst,
f.h. stjórnar BHM e.u.,

Gísli Tryggvason,
framkvæmdarstjóri BHM.

Afrit:
ASÍ.
BSRB.